

**І.М. Сафронська, Ю.С. Пеняк, кандидати екон. наук, доценти
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва**

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний стан економіки України за багатьма показниками можна оцінити як кризовий. Тому діяльність підприємств, яка базується на інноваційних засадах і впровадження наукоємних процесів у виробництво конкурентоспроможної продукції є нагальною потребою. Вирішення завдань підвищення рівня конкурентоспроможності на вітчизняних та зарубіжних ринках сільськогосподарської продукції потребує модернізації аграрної економіки, а її домінуючим фактором є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств галузі. Здійснення такої модернізації має на меті інтенсифікацію виробництва на основі використання нової техніки та технології, впровадження нових сортів рослин та порід тварин, якісної зміну організації виробничо-фінансової діяльності та технологій управління.

***Предметом дослідження** є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів інноваційного розвитку на макро- і мікрорівнях, а саме питання сутності, організації та оцінки економічної ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.*

***Метою статті** є дослідження методичних аспектів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств.*

***Результати роботи.** У практичній діяльності багатьох підприємств недостатньо повно використовується сучасний науково-методичний базис управління інноваційно-інвестиційною діяльністю та оцінки її ефективності, бо від того наскільки об'єктивно і всесторонньо здійснена ця оцінка, а отже, і правильно визначені подальші дії щодо того чи іншого проекту, залежить швидкість його окупності.*

Розглянуті методичні підходи, базуючись на простих розрахунках, дозволяють достатньо швидко здійснити оцінку ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності всебічно, їх можна використовувати при вирішенні таких питань, як розрахунок прибутковості проекту, визначення переваг різних варіантів розглянутого проекту, а також наскільки один проект ефективніший за інший тощо.

Ключові слова: *інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційна діяльність, інноваційний процес, аналіз, економічна ефективність, інноваційна активність, підприємство.*

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України за багатьма показниками можна оцінити як кризовий. Тому діяльність підприємств, яка базується на інноваційних засадах і впровадження наукоємних процесів у виробництво конкурентоспроможної продукції є нагальною потребою. Використання інноваційного підходу при створенні товарів призводить до раціональної та збалансованої економії при використанні ресурсів (матеріальних, фінансових, інтелектуальних та ін.). У той же час інвестиції - це обов'язковий та необхідний елемент, джерело інноваційної діяльності. Отже, реальний шлях виходу із кризи вбачається в активізації ефективної інноваційно-інвестиційної діяльності на підприємствах України.

Ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності залежить від правильності вибору об'єктів, які потребують інвестиційних ресурсів. Однією із головних проблем цього напрямку є проблема всебічного задоволення інтересів основних суб'єктів, які створюють засади для існування такої діяльності. Для того, щоб це сталося, інноваційний проект із залученням інвестиційних ресурсів повинен бути ефективним. Сьогодні для такого аналізу використовують загальноприйнятну методику, що визначає показники, які є інформативними тільки для інвестора. Визначення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності для інших суб'єктів: інноватора, споживача та держави окремо не можливе через відсутність методики та показників, що її визначають. Отже, оцінка ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності з урахуванням інтересів основних її суб'єктів є необхідною умовою ефективного *економічного розвитку*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності тривалий час є об'єктом уваги широкого кола дослідників. До найбільш відомих та актуальних наукових розробок у цій сфері можна віднести роботи таких вчених, як: В. Андрійчука, В. Амбросова, А. Гайдуцького, О. Гудзь, Л. Дейнеко, Г. Калетника, М. Корецького, М. Кропивка, П. Макаренка, О. Непочатенко, Ю. Нестерчук, Г. Підлісецького, П. Саблука, П. Стецюка, О. Ульянченка, А. Чупіса, О. Шпикуляка, О. Шпичака та ін. Однак враховуючи швидкоплинність економічних процесів питання інноваційного розвитку підприємств потребують подальших досліджень.

Метою статті є дослідження методичних аспектів оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Вирішення завдань підвищення рівня конкурентоспроможності на вітчизняних та зарубіжних ринках сільськогосподарської продукції потребує модернізації аграрної економіки, а її домінуючим фактором є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств галузі. Здійснення такої модернізації має на меті інтенсифікацію виробництва на основі використання нової техніки та технології, впровадження нових сортів рослин та порід тварин, якісної зміну організації виробничо-фінансової діяльності та технологій управління.

Ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства насамперед залежить від реальних наслідків інвестування капіталу, які можна описати такими категоріями, як “ефект” та “ефективність інвестицій”..

Ефект – це кінцевий результат, що очікується або фактично досягається за рахунок здійснення інвестицій. Він може виражатися у додатковій сумі товарообігу (обсягу продажу), валового або чистого доходу (прибутку), грошового потоку, тобто суми чистого прибутку і амортизаційних відрахувань з вартості матеріальних і нематеріальних активів фірми [2, с. 11].

Оцінка результатів інвестування включає в себе такі принципи:

- оцінка інвестованого капіталу у вигляді грошового потоку по мірі його повернення;
- обов’язкове коригування величини капіталу і грошового потоку до сучасної вартості;
- вибір диференційованої ставки відсотка для дисконтування грошового потоку від реалізації різних інвестиційних проектів;
- премії за ризик і низьку ліквідність;
- варіація ставки відсотка для дисконтування залежно від мети оцінки здійснюваних інвестицій.

Ефективність діяльності організації виражається через систему економічних й фінансових показників, які визначаються виходячи з особливостей інноваційного проекту, професіоналізму фахівців і менеджерів і інших факторів.

До системи показників ставляться наступні вимоги:

- показники повинні охоплювати процеси на всіх стадіях життєвого циклу товару;

- показники повинні формуватися на перспективу, мінімум на 3-5 років, на основі ретроспективного аналізу діяльності організації;
- показники повинні спиратися на дані про конкурентоспроможність конкретних товарів на конкретних ринках за конкретний період;
- найважливіші показники повинні бути виражені абсолютними, відносними й питомими величинами;
- показники повинні бути скоординовані з усіма розділами плану організації;
- показники повинні відбивати всі аспекти фінансової діяльності організації;
- проектування остаточних показників повинне здійснюватися на основі різноманітних розрахунків, з визначенням ступеня ризику й стійкості фінансової діяльності, з використанням достатнього і якісного обсягу інформації, що характеризує технічні, організаційні, екологічні, економічні й соціальні аспекти діяльності організації.

У даний час у закордонній практиці застосовуються наступні показники оцінки ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності: чистий дисконтований дохід, внутрішня норма прибутку або коефіцієнт дисконтування, проста норма прибутку, проста норма прибутку на акціонерний капітал, коефіцієнт фінансової автономності проекту, коефіцієнт поточної ліквідності, строк окупності інвестицій в інноваційний проект. Як інтегральний показник, що характеризує ефективність інноваційної діяльності організації, може бути використаний коефіцієнт результативності роботи [5, с. 30].

Оцінка інноваційної діяльності повинна відображати оцінку наступних позицій, таких, як - оцінка обґрунтованості ідеї й структури проблеми; оцінка раціональності структури організації; оцінка професіоналізму керівника організації, керівників інноваційних проектів, їхніх команд; оцінка правової обґрунтованості проектів і державної підтримки інноваційної діяльності; оцінка фінансового й матеріально-технічного забезпечення підприємства; оцінка якості нормативно-методичного забезпечення підприємства; оцінка якості інформаційного забезпечення підприємства; оцінка сукупності застосованих при проектуванні наукових підходів і сучасних методів менеджменту; оцінка використання конкурентних переваг підприємства; оцінка структури портфеля нововведень і інновацій; оцінка якості експертизи інноваційних проектів; оцінка якості розрахунків показників ефективності інноваційної діяльності підприємства; оцінка системи мотивації й відповідальності в ході здійснення інноваційної діяльності підприємства.

Ефективність функціонування механізму інвестиційно-інноваційного розвитку залежить від обґрунтованого вибору інноваційних проектів відповідно до пріоритетів, наявності джерел їх фінансування, отримання оптимальних ефектів від їх реалізації [2, с. 185].

Проведення оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства передбачає розподіл на наступні етапи.

1. Проведення комплексної оцінки зовнішнього інвестиційного середовища підприємства та прогнозування можливих станів кон'юнктури інвестиційного ринку (визначення правових умов реалізації інвестиційної діяльності; дослідження сучасного стану та перспективи кон'юнктури інвестиційного ринку).

2. Оцінка перспективи реалізації та впровадження заходів з проведення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.

3. Оцінка перспективи формування інвестиційних ресурсів підприємства (розрахунок загального обсягу, та визначення власних і залучення зовнішніх джерел).

4. Оцінка інвестиційної привабливості інноваційних проектів і відбір найбільш ефективних з них (дослідження поточної пропозиції; відбір проектів, які найбільш повно відповідають визначеній інвестиційній стратегії підприємства проведення експертизи проектів).

5. Проведення оцінки інвестиційних проектів за показниками їх економічної ефективності і відбір найбільш ефективних з них.

Ефективність інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств залежить від сформованої системи механізмів їх інноваційно-інвестиційного розвитку, які представляють собою взаємозв'язок організаційного, економічного та фінансового механізму, що в цілому визначає ефективну стратегію інноваційного розвитку й забезпечує адаптацію інновацій до ринкових умов [3, с. 13]. Можна стверджувати, що механізм інноваційного розвитку включає в себе організаційні, економічні та фінансові підходи, методи та принципи формування інноваційної політики та стратегії підприємства, які забезпечують зростання конкурентоспроможності, рівня соціально-економічного розвитку та якості життя працюючих.

Висновок. Таким чином, можна зробити висновок, що у практичній діяльності багатьох підприємств недостатньо повно використовується сучасний науково-методичний базис управління інноваційно-інвестиційною діяльністю та оцінки її ефективності, бо від того наскільки об'єктивно і всесторонньо здійснена ця оцінка, а отже, і правильно

визначені подальші дії щодо того чи іншого проекту, залежить швидкість його окупності.

Розглянуті методичні підходи, базуючись на простих розрахунках, дозволяють достатньо швидко здійснити оцінку ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності всебічно, їх можна використовувати при вирішенні таких питань, як розрахунок прибутковості проекту, визначення переваг різних варіантів розглянутого проекту, а також наскільки один проект ефективніший за інший тощо.

Бібліографічний список: 1. Курган О.Г. Формування системи ефективної інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств / О.Г. Курган, М.Г. Губанова // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу / Суми: ТОВ "ДД "Папірус", 2013. – С. 162-163. 2. Транченко Л.В. Впровадження конкурентоспроможних інноваційних засобів у сільськогосподарське виробництво / Л.В. Транченко, О.М. Транченко // Наукові записки. Серія «Економіка» зб. наук. праць. – Острого, 2014. – Вип. 25. – С. 185–192. 3. Володін С.А. Модель інноваційного розвитку аграрної науки на прикладі системи НААН України / С.А. Володін // Інноваційна економіка. – 2014. – 3 (52). – С. 5-24. 4. Калетнік Г.М. Науково-навчально-виробничий комплекс як концепція механізму переходу агропромислового виробництва на інноваційну модель розвитку / Г.М. Калетнік // Економіка АПК. – 2013. – № 9. – С. 5-11. 5. Кіпіоро І.М. Методичні підходи оцінювання інвестиційних проектів сільськогосподарських підприємств / І.М. Кіпіоро / Збірник наукових праць Редкол.: О.О. Непочатенко / Умань: ВПЦ «Візаві», 2014. – Вип. 84. – С. 30-31.

І.М. Сафронська, Ю.С. Пеняк. Основные подходы к оценке эффективности инновационно-инвестиционной деятельности предприятий. Современное состояние экономики Украины по многим показателям можно оценить как кризисное. Поэтому деятельность предприятий, которая базируется на инновационных принципах и внедрение наукоемких процессов в производство конкурентоспособной продукции является насущной потребностью. Решение задач повышения уровня конкурентоспособности на отечественных и зарубежных рынках сельскохозяйственной продукции требует модернизации аграрной экономики, а ее доминирующим фактором является активизация инновационно-инвестиционной деятельности предприятий отрасли. Осуществление такой модернизации возможно за счет интенсификации

производства на основе использования новой техники и технологий, внедрение новых сортов растений и пород животных, качественное изменение организации производственно-финансовой деятельности и технологий управления.

Предметом исследования является совокупность теоретических, методических и практических аспектов инновационно-инвестиционного развития на макро - и микроуровнях, а именно вопросы сущности, организации и оценки экономической эффективности инновационно-инвестиционной деятельности предприятия. **Целью статьи** является исследование методических аспектов оценки эффективности инновационно-инвестиционной деятельности предприятий. **Методы исследования.** Исследования проводились с применением общенаучных положений системных исследований, основанных на диалектическом методе познания и объективных законах развития экономики. В процессе исследований для решения поставленных задач были использованы монографический и абстрактно-логический метод.

Результаты работы. В практической деятельности многих предприятий недостаточно полно используется современный научно-методический базис управления инновационно-инвестиционной деятельностью и оценки ее эффективности. Не обходимо учитывать, что насколько объективно и всесторонне осуществлена эта оценка, а следовательно, и правильно определены дальнейшие действия в отношении того или иного проекта, зависит скорость его окупаемости.

Рассмотренные методические подходы, основываясь на простых расчетах, позволяют достаточно быстро осуществить оценку эффективности инновационно-инвестиционной деятельности, их можно использовать при решении таких вопросов, как расчет прибыльности проекта; определение преимуществ различных вариантов рассматриваемого проекта, а также насколько один проект эффективнее другой и тому подобное.

Сфера применения результатов. Полученные результаты могут быть положены в основу совершенствования процесса принятия управленческих решений по инновационно-инвестиционного развития предприятий.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционная деятельность, инновационный процесс, анализ, экономическая эффективность, инновационная активность, предприятие.

I.M. Safronska, Yu.S. Penyak. The Main Approaches to Evaluating the Effectiveness of Innovation and Investment Activity of the Enterprises.

The current state of Ukraine's economy can be considered as a crisis in many ways. Therefore, the activity of the enterprises based on the innovative principles and implementation of knowledge-intensive processes in production of competitive products is urgently needed. Solving the problems to improve the competitiveness level in domestic and foreign agricultural markets requires modernization of agricultural economy and its dominant factor is to promote innovation and investment activity of the enterprises in the branch. Implementation of this modernization is aimed at intensifying production through the use of new techniques and technologies, new plant varieties and animal breeds, qualitative change in the organization of production and financial operations and management technologies. ***The subject of the investigation*** is a set of theoretical, methodological and practical aspects of innovative development at the macro and micro levels, namely the question of the nature, organization and evaluation of economic efficiency of innovation and investment activity of the enterprise. ***The aim of the article*** is to investigate of the methodological aspects of evaluating the effectiveness of innovation and investment activity of the enterprises.

The methods of the investigation. The investigations were conducted using the general regulations of systematic investigations, based on the dialectical method of knowledge and objective laws of economic development. The monographic and abstract and logical methods were used to solve the given problems during the investigations.

The results of the work. In practice many enterprises do not fully use the modern scientific and methodological basis to manage innovation and investment activity and assess its effectiveness, because the rate of return depends on how objectively and comprehensively this assessment is implemented, and therefore the further actions are correctly identified.

The methodical approaches based on simple calculations allow evaluating the efficiency of innovation and investment activity fully and fast enough, they can be used in resolving such issues as calculation of profitability of the project, advantages of different variants of the examined project, as well as to what extent one project is more effective than another, etc.

The sphere to apply the results. The results can be the basis to improve the process of managerial decisions as to innovation and investment development of the enterprises.

Key words: innovations, investments, innovation and investment activity, innovation process, analysis, economic activity, innovation activity, enterprise.

Стаття надійшла до редакції 17.02.2017 р.